

В.А. Рубель

ПАРТІЙНЕ БУДІВНИЦТВО У ПІВДЕННОКОРЕЙСЬКІЙ ДЕРЖАВІ ТЕХАН МІНГУК ДОБИ ПЕРШИХ РЕСПУБЛІК (1948–1961 рр.)

Існування держави завжди базується на певних програмах її соціально-політичного, суспільно-господарського та етнокультурного розвитку, які виробляються у динамічному суперництві владних угруповань. У більшості сучасних країн домінуючою формою організації таких владних груп виступають партії, тобто певні союзи однодумців, з'єднаних спільністю політичних поглядів на зазначені вище сегменти організації та функціонування локалізованого у часі й просторі соціоісторичного організму. І чим більшою є варіативність зазначених поглядів, тим більше партій намагаються їх сформулювати й поширити у суспільстві. Отже, саме вивчення партійної історії дає досліднику найдостовірніший первинний матеріал стосовно об'єктивної сутності політико-ідеологічної еволюції абсолютної більшості існуючих нині держав. Тим вагомніше зазначені викладки стосуються держав, які перебувають на стадії кардинальної перебудови внутрішньої структури або взагалі лише вступають в етап формування та ранньої стадії розбудови. Саме це змушує зосередити особливу увагу на процесах партійного будівництва у постколоніальній південнокорейській державі *Техан мінгук* (大韓民國) доби перших республік, коли у ній відбувався непростий процес формування й утвердження на півострові політичних інститутів республіканського типу.

Від самого початку свого існування південнокорейська Теханська республіка (Республіка Корея) намагалася розвивати свою політичну структуру на зразок західних стандартів багатопартійності, які мали гарантувати соціуму максимально можливий в умовах «холодної війни» ідеологічний плюралізм. Однак монархічне й колоніальне минуле, що тяжіло над країною, тоталітарні реалії нещодавньої Другої світової війни, а також політичний розкол країни унаслідок

повоєнного радянсько-американського суперництва (який у 1950–1953 рр. спричинив трагедію найкривавішої в історії країни Корейської війни) – усе це не сприяло розвитку гармонізованого партійного життя в Кореї, тому в реальності зазначені процеси проходили доволі складно і суперечливо.

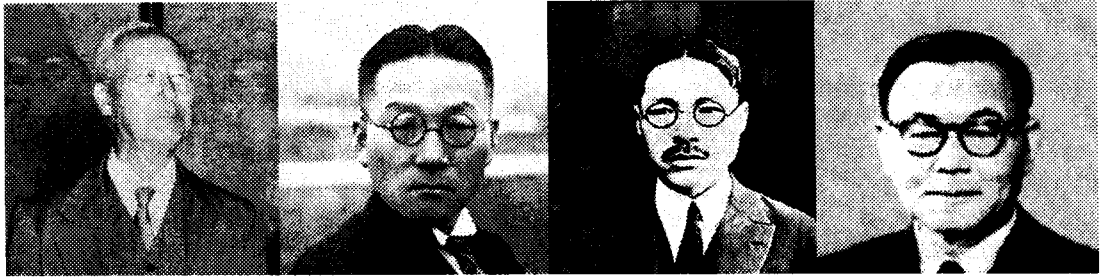
На момент проголошення 15 серпня 1948 р. (в день третьої річниці офіційного звільнення Кореї від японського колоніального ярма) державної самостійності південнокорейської республіки *Техан мінгук* на барвистому політичному тлі з понад двохсот [История Кореи 2003, 355] функціонуючих на той момент в Кореї партійних і громадських організацій домінували п'ять основних партій. Найнаближенішою до першого президента Республіки Корея Лі Синмана (李承晩)¹ [1948–1960] вважалася сформована ще у вересні 1945 р. Демократична партія Корейської держави (韓國民主黨: *Хангук мінджусу-дан*), політичне обличчя якої уже в перші роки існування зазнало суттєвої деформації. На початку свого політичного буття *Хангук мінджусу-дан* виступала за прискорену демократизацію усіх сфер суспільно-політичного життя та формування єдиної всекорейської республіканської держави, в якій посада президента мала виконувати лише церемоніально-представницькі функції, а реальна виконавча влада – належати сформованому парламентом кабінету міністрів. Для цього «демократи» пропонували якнайшвидше провести в країні вільні демократичні вибори у загальнокорейський парламент, сформувати у ньому стабільну більшість, котра своєю чергою повинна буде сформувати відповідальний перед парламентом всекорейський республіканський уряд. Але такі програмні настанови прямо суперечили політичним амбіціям Лі Синмана (1875–1965). Наслідки не забарилися: уже 30 грудня 1945 р. у

власному будинку був убитий невідомими бойовиками [Naht 2007, 219] перший глава «демократів» Сон Чін'у (宋鎮禹: 1889–1945). Новим лідером партії Хангук мінджу-дан став соратник і одноступень покійного Чан Токсу (張德秀: 1894–1947), але і його у грудні 1947 р. спіткала та сама доля (за офіційною версією, Чан Токсу був убитий «лівими радикалами» [Naht 2007, 225]). Після такого подвійного кровопускання Демократична партія Корейської держави скорегувала свій політичний курс у бажаному для Лі Синмана напрямі, показово запросила його до керівних органів партії і перейшла до табору відверто пропрезидентських сил.

Свою нішу на електоральному полі намагалася знайти утворена в тому ж вересні 1945 р. Громадянська партія (公民黨: Кунмін-дан), яку в англомовній літературі прийнято іменувати «Національною». Її лідером-фундатором став колишній в'язень колоніального режиму Ан Чехон (安在鴻: 1892–1965) [Korea 1999, 8–9]. Своїми програмними настановами зазначена партія «модернових націоналістів» [Naht 2007, 218] багато в чому наслідувала свого китайського аналога – знамениту чанкайшистську партію Гомінь-дан (навіть написання назв цих партій в їхньому ієрогліфічному варіанті були майже тотожними: кор. 公民黨 і кит. 國民黨). До своїх стратегічних цілей корейські «націоналісти» віднесли здобуття повної державної незалежності, виведення з півострова усіх іноземних військ, політичне возз'єднання країни, запровадження загального виборчого права при утвердженні жорсткої політичної централізації сильної президентської влади з відповідною розбудовою жорстко ранжированої бюрократичної владної вертикалі управління. Отже, хай і опосередковано, але і ця партія, по суті, схилилася в питанні організації політичного життя республіки до варіанта комфортної з позицій Лі Синмана унітарної президентської республіки. У царині економіки програма Кунмін-дан ставила за мету розвивати в новій незалежній Кореї могутню промисловість і високоефективний аграрний сектор на принципах святості й недоторканності приватної власності, тобто з опорою на великий капітал і господарства великих латифундистів.

Третьою за впливовістю партією Республіки Корея стала організована на базі протестантської течії корейського християнства Партія молодих друзів церкви Небесного шляху (天道教青友黨: Чхондо-гьо чхон'у-дан), більше відома під її скороченою назвою Чхон'у-дан (青友黨 – Партія молодих друзів). Однак суттєвою проблемою зазначеної партії було те, що формально вона вважалася загальнокорейською, і її лідер Кім Дальхьон (金達玄) перебував у межах прорадянської Північної Кореї, де поступово інкорпоровувався у відповідну підконтрольну комуністичній владі систему. За таких обставин лідери південного («сеульського») відгалуження Чхон'у-дан повсюдно виказували свою категоричну антикомуністичну спрямованість, навіть організували в січні 1948 р. у Пхеньяні масштабну антикомуністичну демонстрацію, що спричинило розкол у партії на окремі «північну» (почала іменуватися надалі Чосонською партією молодих друзів церкви Небесного шляху (朝鮮天道教青友黨: Чосон Чхондо-гьо чхон'у-дан)) та «південну», за якою закріпився дещо скорочений варіант назви Нам-Чосон чхон'у-дан (南朝鮮青友黨: Південночосонська партія молодих друзів). Звідси зрозуміло, чому партія Нам-Чосон чхон'у-дан повсюдно підтримувала президента Лі Синмана, намагаючись заради виживання у правовому полі Техан мінгук бути «святішою від Папи Римського» в питанні боротьби із проявами «деструктивних комуністичних рухів» на півдні півострова.

Дещо своєрідний статус у політичному розкладі обіймав авторитетний корейський політик Кім Гу² (金九: 1876–1949) – колишній глава утвореного на хвилі Руху Першого березня 1919 року корейського уряду в екзилі, який іменувався Тимчасовим урядом Теханської (Великої Корейської) республіки (大韓民國臨時政府: Техан мінгук Імсі джонбу). Американська військова адміністрація, офіційно запроваджена на півдні Кореї з 14 вересня 1945 р., повноважень зазначеного уряду не визнала, але й Кім Гу не залишився у боргу. Ще перебуваючи в еміграції, у травні 1941 р. Кім Гу ініціював відновлення корейської націонал-патріотичної Партії незалежності Корейської держави (韓國獨立黨: Хангук тонніп-тан), а в листопаді того ж року

Лі Синман

Сон Чін'у

Ан Чехон

Юн Посон

Кім Гу

Рьо Унхьон

Чан Мьон

Пан Чонхі

завершив розробку та опублікував програму державної розбудови майбутньої суверенної республіканської Кореї з чотирьох основних пунктів: формування усіх владних органів на основі загальних рівноправних виборів, запровадження обов'язкової середньої освіти, повне одержавлення землі з передачею її в користування тим селянам, які її обробляють, та перехід у державну власність усіх великих підприємств. Отож, повернувшись у листопаді 1945 р. до Кореї, Кім Гу одразу від імені своєї Партії незалежності Корейської держави заявив, що виступає за створення загальнокорейської національної держави і вважає, що це цілком можливо на політичній платформі розробленої ним ще у листопаді 1941 р. програми. А щоб втілити її в життя, вимагав якнайшвидше вивести з півострова усі іноземні війська, чим відверто дратував американців. Щоб якось скерувати у потрібному для себе руслі державницький ентузіазм Кім Гу, американці ввели його до створеного ними у лютому 1946 р. своєрідного південнокорейського передпарламенту *Нам-Чосон мінджу ийвон* (南朝鮮民主議院 – Демократична палата Південного Чосону), та, як показали подальші події,

цього виявилось явно замало, щоб нейтралізувати такого популярного в народі націоналістичного політика. Тому його партія зусиллями «визволителів» була адміністративними методами відлучена від самої можливості масового повернення до звільненої від колонізаторів Кореї, а її кадровий потенціал майже у повному складі інкорпорувався до легітимізованої «демократичної» *Хангук мінджу-дан*. Не змінив прапори тільки сам непохитний Кім Гу – за що і поплатився. У червні 1949 р. у власному сеульському помешканні Кім Гу був підступно застрелений [Roehrig 2002, 140] молодшим офіцером південнокорейської армії Ан Духі (安斗熙: 1917–1996)³.

Решта існуючих на півдні Кореї партій праволіберального й буржуазно-націоналістичного напрямку на момент проголошення державної самостійності південнокорейської республіки *Техан мінгук* мали мізерні рейтинги і суттєвої ролі в партійно-політичному розкладі країни не відігравали.

Свого потенційного виборця мали на півдні і партії «лівого» спектра, але в правилах «холодної війни», яка уже в 1946 р. накрила собою повоєнний світ, зусиллями американської військової адміністрації усі

вони були загнані у глибоке підпілля. У листопаді 1946 р. їхні уцілілі уламки злилися у спільну Південночосонську трудову партію (南朝鮮勞動黨: *Нам-Чосон нодон-дан*). Заявлена нею програма включала такі основні пункти: возз'єднання країни в рамках загальнокорейської «народно-демократичної республіки» (民主主義人民共和國: *Мінджуджууй Інмін Конхвагук*), конфіскацію всіх поміщицьких земель та їхній перерозподіл серед селян на принципах зрівнялівки, націоналізацію великої промисловості, банків і транспорту, запровадження 8-годинного робочого дня на виробництві та ліквідацію усіх форм статевої, релігійної чи майнової нерівності в політичних правах. Лідер *Нам-Чосон нодон-дан* Рьо Унхьон⁴ (呂運亨: 1886–1947) сподівався, що найменування лівої партії «трудовою» (замість дразливих для американців з точки зору норм «холодної війни» дефініцій «соціалістичної» чи «комуністичної» орієнтації) дасть їй надію на легалізацію, після якої вона зможе мирно включитися в політичну боротьбу на півдні країни, уникаючи при цьому владних репресій. Але сподівання не справдилися... У липні 1947 р. лідер «південних трудовиків» Рьо Унхьон був прямо на вулиці підступно застрелений⁵ [Наhm 2007, 225], після чого в ході масових арештів за ґрати кинули 12 тисяч активістів партії *Нам-Чосон нодон-дан* [История Кореи 1974, 185]. Південночосонська трудова партія була заборонена і загнана у глибоке підпілля, а на політичній арені Південної Кореї залишилися тільки лояльні до американської політики партії буржуазно-націоналістичної орієнтації.

Саме в такій політичній атмосфері 10 травня 1948 р. на півдні Кореї були проведені вибори у законодавчі Конституційні Державні Збори (憲法國會: *Чехон Кукхве*), до яких були допущені лише ті партії, які Лі Синман і його заокеанські покровителі вважали достойними мирного існування в межах обіцяної мешканцям Південної Кореї демократії.

Політична «безхребетність» дорого коштувала південнокорейським партіям, що засвідчили вибори до Конституційних Зборів, які уже під час сесії проголосили себе *Кукхве* (國會 – Національною Асамблеєю⁶). На цих виборах, у яких узяла участь

воістину рекордна кількість виборців (із 7840871 зареєстрованого виборця на дільниці для голосування прийшли 7487649 осіб – тобто 95,5% тих, що володіють правом голосу), усі без винятку політичні організації, які позиціонували себе як «партії» (黨), зазнали нищівного краху своїх владних амбіцій. Абсолютну більшість голосів отримали безпартійні кандидати – з цього кола претендентів до парламенту потрапили 85 депутатів, що склало 42,5% місць у *Кукхве*. Далі із суттєвим відставанням розташувалися висуванці Громадянського товариства зі сприяння становленню незалежності «Великої Кореї» (*Техан*) (大韓獨立促成公民會: *Техан тонніп чхоксон кунмін-хве*), яке демонстративно іменувало себе «громадською організацією» і тим якісно «відгороджувалося» від власне «партійного» середовища. Від *Техан тонніп чхоксон кунмін-хве* до першого південнокорейського парламенту потрапили 55 депутатів (27,5%). І лише третю позицію у виборчих парламентських перегонах виборола Демократична партія Корейської держави (*Хангук мінджун-дан*), за яку віддали голоси 916322 виборці (14,5%). Це дало «демократам» можливість провести до південнокорейської Національної Асамблеї лише 29 своїх депутатів, котрі становили, таким чином, тільки 12,7% депутатського корпусу. Говорити за таких умов про істотність впливу партій на політичне життя, звичайно, не доводилося. Тим більше що інші «партії» взагалі не змогли потрапити до *Кукхве* першого скликання, оскільки решту депутатських місць поділили між собою дві молодіжні (Молодіжна спілка Великої злагоди (大同青年團: *Тедон чхонньон-дан*⁷) – 12 місць (6%) та Чосонська національна спілка молоді (朝鮮民族青年團: *Чосон мінджок чхонньон-дан*⁸) – 6 місць (3%)) і дві профспілкові (Об'єднана селянська федерація зі сприяння становленню незалежності «Великої Кореї» (*Техан*) (大韓獨立促成農民總聯盟) – 2 місця (1%) і *Теханська об'єднана федерація праці* (大韓勞動總連盟) – 1 місце (0,5%)) організації. Ще 10 депутатів пройшли до парламенту за категорією «інші установи».

Обраний у такий спосіб слухняний парламент, розпочавши роботу 31 травня 1948 р. під головуванням американського протеже Лі Синмана, уже 20 липня обрав

того «президентом республіки», після чого 15 серпня 1948 р. (в день третьої річниці офіційного звільнення Кореї від японського колоніального ярма) Лі Синман як перший президент сепаратної південнокорейської республіки проголосив утворення на політичній карті світу нової держави *Техан мінгук* (大韓民國 – Теханська (Велика Корейська) республіка), назву якої прийнято офіційно перекладати як «Республіка Корея». В історії Південної Кореї почалася епоха її «Першої республіки» (第一共和國: *Че'іль конхвагук*), на яку припали перші 12 років буття держави *Техан мінгук* (1948–1960).

У ситуації системного «партійного» провалу на виборах у єдиної парламентської партії *Хангук мінджун-дан* залишався тільки один шлях політичного виживання – ставати під прапори всесильного президента Лі Синмана, який за підтримки американської військової адміністрації швидко перетворювався на республіканського диктатора. «Вдячний» за підтримку президент не залишив без уваги готовність демократів до «конструктивної співпраці» з «батьком корейської нації» (цей титул присвоїла Лі Синману проамериканська преса [История Кореи 1974, 181]) і віддав представникам Демократичної партії Корейської держави посади одного із заступників голови Національної Асамблеї (ним став ветеран національно-визвольної боротьби Кім Яксу (金孝錫: 1893–1966), який за часів японського володарювання провів за ґратами шість років) та керівника парламентського Комітету з упорядкування проекту конституції (цю посаду обійняв Со Сан'іль (林宗相: 1885–1962) [История Кореи 1974, 195]). Проте, коли мова зайшла про формування першого республіканського уряду, «демократам» категорично «вказали на їхнє місце» в політичному розкладі. Першим теханським прем'єр-міністром (і за сумісництвом міністром національної оборони) Лі Синман призначив лідера Чосонської національної спілки молоді енергійного національно свідомого японофоба, авторитетного учасника анти-японської збройної боротьби, колишнього начальника штабу націоналістичної Визвольної Армії Корейської держави (韓國光復軍: *Хангук Кванбок-гун*) Лі Помсока (李範奭: 1900–1972). Не балували «демо-

кратів» і міністерськими портфелями: з 11 членів уряду честі увійти до першого корейського республіканського уряду удостоїлися лише двоє представників *Хангук мінджун-дан*: член постійного виконкому партії Кім Дойон (金度演: 1894–1967) став міністром фінансів [Han Süng-ju 1974, 12], а міністром юстиції – «демократичний» адвокат Лі Ін (李仁: 1896–1979) [История Кореи 1974, 197]. Інші «демократичні» активісти, серед яких були навіть претенденти на посаду прем'єр-міністра [Han Süng-ju 1974, 12], залишилися без урядових посад.

Відверте ігнорування політичної ролі *Хангук мінджун-дан* сильно образило «демократів», і з кінця 1948 р. вони спробували підняти свою популярність у народі показовою опозиційністю до «диктаторських зазіхань» надто проамериканськи налаштованого президента, популярність якого на фоні глибокої фінансово-економічної кризи стрімко падала. Навіть свою партію вони в лютому 1949 р. перейменували з «демократичної» на Демократичну національну партію (民主國民黨: *Мінджун кукмін-дан*) [Han Süng-ju 1974, 14], вливши при цьому до лав новоутвореної партії значну частину колишніх «незалежників» із керованої Кім Гу Партії незалежності Корейської держави (*Хангук тонніп-тан*). Новим головою партії «антилісинманівського альянсу» [Sohn Hak-Kyu 1989, 17] став колишній «незалежник» Сін Ікхі (申翼熙: 1896–1960), який завдяки широкій депутатській підтримці обійняв посаду голови Національної Асамблеї. Відтепер, зміцнившись кадрово і кількісно, *Мінджун кукмін-дан* відчула себе достатньо потужною, щоб перейти у «жорстку опозицію» до президента. Популістська програма цієї новоопозиційної партії включала доволі красиві гасла: «забезпечення громадянських прав», «запровадження демократії на засадах загальної рівності», «створення самостійної економіки на принципах рівних можливостей» тощо. Партія довела кількість підконтрольних їй депутатів до 69 і явно замахнулася на вищу владу в державі...

У каламутній воді гризні за владу в середовищі буржуазних партій політичні можновладці *Техан мінгук* якось забули про «лівий електорат», чим одразу скористалися їхні конкуренти з відповідного політич-

ного табору. У грудні 1948 р. поборники легально дозволених у Першій республіці «лівих» ідей організувалися в Соціалістичну партію (社會黨: *Сахве-дан*), яку очолив випускник приватного японського університету Мейджі (明治大学: *Мейджі-дайгаку*) і в минулому – активний учасник визвольного руху, колишній член Тимчасового уряду Кореї в екзилі Чо Соко (Чо Сонхун) (趙素昂: 1887–1958). Програмні гасла соціалістів включали мирне возз'єднання батьківщини через злиття кращих здобутків соціально-економічних систем капіталізму й соціалізму. Щоправда, до парламенту корейські «соціалісти» тривалий час потрапити не могли, але голова зазначеної партії спромігся пройти через сито місцевих виборів і в 1950 р. очолити північно-сеульський столичний район Сонбук-гу (城北區), покерувавши ним до 1954 р.

Однак Лі Синман умів утихомирювати опонентів. Спочатку провели чергові «профілактичні» репресії проти *Мінджукукмін-дан*: у червні 1949 р. були заарештовані 16 депутатів парламенту [Найт 2007, 242] (включаючи заступника голови парламенту Кім Яксу). Тоді ж догнали радикальних націоналістів із партії *Хангук тонніп-тан*: у червні 1949 р. у власному помешканні був застрелений лідер партії Кім Гу, а у вересні 1949 р. над рештою активістів Партії незалежності Корейської держави провели відкритий показовий суд, на якому воістину у «сталінських традиціях» звинуватили *Хангук тонніп-тан* у державній зраді, антиурядовій змові, підготовці замаху на Лі Синмана та шпіонажі на користь прокомуністичної північнокорейської Чосонської Народно-Демократичної Республіки (朝鮮民主主義人民共和國: *Чосон Мінджуджууй Інмін Конхвагук*). За результатами судилища партія *Хангук тонніп-тан* була заборонена і фактично припинила існування.

Тепер, істотно «покремсавши» ряди конкурентів, провели консолідацію лісинманівських прихильників у стінах парламенту. Політико-ідеологічним фундаментом зазначеного єднання Лі Синман оголосив «принцип національної єдності» (一民主義: *льмінджууй*), який передбачав, що усі корейці, попри їхні регіональні, партійні чи класові відмінності, мають гуртуватися навколо свого державного лідера

(тобто президента Лі Синмана), який, мовляв, стоїть вище будь-яких партійних, класових чи кланових інтересів і тому є фігурою абсолютно консолідуючою – «батьком корейської нації». Процес партійного єднання лісинманівців у парламенті стався у листопаді 1948 р. [Han Süng-ju 1974, 14], коли із 71 депутата Національної Асамблеї була сформована абсолютно пропрезидентська фракція новоспеченої «Теханської національної партії» (大韓國民黨: *Техан кукмін-дан*), яка, демагогічно заохочуючи голосувати за себе «лівий» електорат, пообіцяла своїм прихильникам «ліквідувати класові відмінності», «підняти рівний для всієї нації добробут у галузях політики, економіки й просвіти», а також «розширити державну самостійність і незалежність шляхом остаточного об'єднання нації».

Так якось непомітно настав час обирати новий склад парламенту. Відчуваючи хиткість ситуації, президентський табір застосував у цій виборчій кампанії повний спектр «брудних технологій»: масові провокації, адміністративний тиск, залякування опозиційних кандидатів, маніпуляції з бюлетенями тощо. Результатом стали вибори, які більше нагадували національну ганьбу, а не національне волевиявлення. Адже, на відміну від перших виборів, у яких реально взяли участь 95,5% тих, що володіють правом голосу, у травні 1950 р. на виборчі дільниці, за офіційними даними, прийшло істотно менше виборців (6737653 особи – 91,9%). При цьому, за даними незалежних експертів, кількість виборців, які реально прийшли на виборчі дільниці, не перевершувала 45% електорату [История Кореи 1974, 351]. Та навіть не зовсім чисті методи політичної боротьби дали Лі Синману лише частковий успіх. Абсолютну більшість депутатських місць знову вибороли «безпартійні» (126 із 210). Пропрезидентська *Техан кукмін-дан*, за яку проголосували 677173 виборці, здобула тільки 24 депутатських місця. І ті ж 24 депутатських мандати отримала на зазначених виборах опозиційна *Мінджукукмін-дан* (683910 голосів). Щоправда, ще 29 місць дали президенту наближені до нього інші, дрібніші політичні блоки й організації (14 місць – Громадянська рада (国民会), 10 місць – Теханська молодіжна спілка (大韓青年团); 3 місця – Теханська

об'єднана федерація праці (大韓労働総連盟) і ще 2 місця – Соціалістична партія (Сахве-дан) – спрацювала «ліва» демагогія пропрезидентської Техан кукмін-дан), однак і в сумі підконтрольні Лі Синману 53 депутати (із 210!) не гарантували «батьку нації» спокійне політичне майбутнє. Опозиція ж явно хилила ситуацію до перетворення Техан мінгук із президентської республіки на парламентську, що загрожувало Лі Синману втратою усіх владних важелів. Навіть офіційну назву новообраний південнокорейський парламент уже в 1950 р. змінив із Кукхве (Національна Асамблея) на Темін ийвон (大民議院 – Велика народна палата) [Курбанов 2002, 465], демонструючи цим свої претензії на істотне збільшення власних повноважень.

Президент почав втрачати підтримку навіть своїх головних спонсорів – американців. Масштаб лісинманівських виборчих маніпуляцій і репресій проти опозиції викликав стурбованість у таборі його заморських покровителів, але президент-диктатор пояснив їх необхідністю розширяти «Хрестовий похід проти міжнародного комунізму» [История Кореи 1974, 345], і Вашингтон знову списав своєму ставленику усі гріхи. Тим більше що уже 25 червня 1950 р. «холодновоєнне» протистояння на Корейському півострові переросло у «гарячу» Корейську війну 1950–1953 рр. між південнокорейською Техан мінгук і північнокорейською Чосон Мінджуджууй Інмін конхвагук, і для більшості корейців боротьба за «чистоту демократії» дещо втратила актуальність. І Лі Синман сповна скористався ситуацією...

У перший рік війни становище на фронтах зовсім не сприяло партійному будівництву, але тільки-но фронт знову стабілізувався уздовж сумнозвісної 38-ї паралелі, як Лі Синман знову взявся за партійне оновлення своїх прихильників, мобілізувавши на це цілу низку наближених до влади «громадянських організацій» (Теханська громадянська рада (大韓国民会), Теханська молодіжна спілка (大韓青年团), Теханська об'єднана федерація праці (大韓労働組合総連盟), Об'єднана федерація селянських спілок (農民組合総連盟), Теханська жіноча рада (大韓婦人会)). Організаційні зусилля завершилися у листопаді 1951 р. утворенням нової пролісинманів-

ської Партії свободи (自由黨: Чаю-дан) [Han Sŭng-ju 1974, 17], яку в західній історіографії прийнято іменувати «Ліберальною». Програма партії містила демагогічні обіцянки «ліквідувати експлуатацію» на основі взаємодопомоги шляхом гармонізації відносин між робітниками, селянами і «підприємцями, які мають совість», закликала «стабілізувати й підняти життєвий рівень нації», створити в державі «систему істинно демократичного управління». Щоправда, розігруючи статус «батька усієї нації», Лі Синман і тут спробував якнайдовше формально дистанціюватися від процесів партійного будівництва, висунувши на посаду керівника своєї партії колишнього першого прем'єр-міністра Техан мінгук Лі Помсока. Але навіть такими хитрощами не можна було ліквідувати головну проблему: більшості у парламенті Лі Синман не мав, а отже, шансів пройти на другий термін президента при голосуванні в Темін ийвон у 76-річного «батька нації» лишилося малувато. І тоді президент знову вирішив діяти на випередження: користуючись «суворою необхідністю воєнної ситуації», у травні 1952 р. він одним махом запроторив до в'язниці 47 опозиційних депутатів, після чого решта депутатів слухняно погодилися змінити у липні Конституцію, вивівши вибори президента (і віце-президента) зі стін Великої народної палати на рівень всенародного прямого голосування.

Опозиціонери за цих обставин не знайшли нічого кращого, як організувати замах на президента, який уже в червні 1952 р. був розкритий, а його керівник – депутат від Демократичної національної партії Кім Сіхьон (金始顯: 1883–1966) – отримав від південнокорейської феміди смертний вирок, замінений невдовзі довічним ув'язненням.

У такій політичній атмосфері на перших в історії Техан мінгук загальних президентських виборах, які відбулися 5 серпня 1952 р., Лі Синману вдалося переломити настрої виборців і здобути перемогу. А коли в червні 1953 р. завершилася перемир'ям Корейська війна, Лі Синман спромігся у вересні того ж року вигнати з Партії свободи і свого найпотужнішого конкурента за місце на партійному олімпі Лі Помсока, зробивши своїм заступником абсолютно відданого собі Лі Гібуна (李起鵬: 1896–1960).

Лі Помсок за таких обставин спробував реанімувати партійний проект Теханської національної партії (大韓國民黨: *Техан кукмін-дан*), але значних успіхів ця новостворена партія досягти не змогла.

Зміцнивши ряди, провладна партія *Чаю-дан* з оптимізмом дивилася у майбутнє – і не дарма. На третіх парламентських виборах, що пройшли в *Техан мінгук* у травні 1954 р., лісинманівці здобули, нарешті, довгоочікувану незаперечну перемогу. Щоправда, означене волевиявлення, як і попередні, страждало усіма традиційними для тогочасної Південної Кореї вадами у вигляді підтасовок, приписок та інших темних технологій (за офіційними даними, на вибори прийшли 7698390 осіб, тобто 91,1% тих, хто володіють правом голосу, що уже викликало сумніви). Та щоб заручитися підтримкою США, Лі Синман виступив ініціатором організації на Далекому Сході регіональної Антикommуністичної Ліги народів Азії (亞細亞民族反共聯盟: *Асія мінджок пангон йонмен*) – і Вашингтон знову надав офіційному Сеулу широку підтримку⁹.

Результат перевершив найоптимістичніші сподівання президента: Партія свободи здобула на цих виборах 2756081 голос виборців і змогла сформувати у Великій народній палаті фракцію у складі 114 депутатів (із 203), тобто 56,2% складу парламенту. Лише 67 депутатів пройшли до *Темін ийвон* як безпартійні кандидати. Що ж до опозиційної *Мінджу кукмін-дан* – за неї віддали голоси тільки 593499 виборців, що забезпечило опозиціонерам лише 15 депутатських мандатів (7,4%). Ще по три депутати провели до парламенту Громадянська рада *Кукмін-хе*¹⁰ (192109 голосів) і Теханська національна партія *Техан кукмін-дан* Лі Помсока (72925 голосів).

Поразка на парламентських виборах 1954 р. стала своєрідним останнім цвяхом, вбитим владою у політичну домовину партії *Мінджу кукмін-дан*. Опозиція потребувала термінової реорганізації, яка і сталася у 1955 р.

Спочатку у лютому 1955 р. із прицілом на «лівий» електорат сформувалася Робітничо-селянська партія (*勞農黨*: *Нонон-дан*), яку очолив висуванець профспілок, випускник елітного приватного токійського університету *Васеда-дайтаку*¹¹

(закінчив у 1928 р. політико-економічний факультет), переконаний націонал-реформіст Чон Чінхан (錢鎮漢: 1901–1972). У минулому він обирався головою Об'єднаної федерації робітничих профспілок і навіть входив до складу першого південнокорейського республіканського уряду у статусі міністра із соціальних питань. Але налагодити соціальну політику на пристойному рівні цей міністр не зумів, з уряду – вилетів і тому вирішив піти у велику політику як самостійна сила. Категорично відмежовуючись від заборонених на півдні ідейних засад «комунізму», *Нонон-дан* закликала будувати в Кореї суспільство «соціальної справедливості» по типу розвинених західних демократій, а отже, по суті, була типовою соціал-демократичною партією.

За таких обставин із політичної карти *Техан мінгук* якось тихо на певний час зникла Соціалістична партія, функціонери якої протягом 1956 р. поступово влилися у *Нонон-дан*, а її підстаркуватий лідер Чо Соко емігрував до північнокорейської Чосонської Народно-Демократичної Республіки, де в 1958 р. був компетентними чосонськими органами безпеки «викритий» як агент південнокорейських спецслужб і відповідно завершив своє життя [История Кореи 2003, 381].

Консолідація «лівих» сприяла активізації партійних зусиль «буржуазно-демократичного» крила опозиції, формальним проявом якої у вересні 1955 р. стало утворення на уламках розгромленої *Мінджу кукмін-дан* нової Демократичної партії (*民主黨*: *Мінджу-дан*). Її лідером був обраний авторитетний політик – ветеран визвольного руху, соратник покійного Кім Гу, колишній член Тимчасового уряду Республіки Корея в екзилі та колишній голова Національної Асамблеї Сін Ікхі. Своїм політичним прапором нові «демократи» обрали гасла «боротьби з диктатурою» (йшлося про деспотичний стиль управління, який і справді практикував у своїй державній роботі Лі Синман), «розвиток демократії» та вимоги перерозподілити матеріальні блага згідно «із принципами суспільної справедливості». Свою мету партія вбачала в утвердженні у *Техан мінгук* «чистої демократії», під якою малися на увазі рівність усіх громадян перед законом, наявність багатопартійної системи і вільно діючої опо-

зиції, загальне виборче право, чесні вибори і гарантії повного спектра політичних буржуазних свобод.

«Демократи» почали швидко набирати популярність, але і на цьому проблеми президента не вичерпалися. Через півроку, у 1955 р., на опозиційному полі боротьби з «лісинманівщиною» з'явилася ще одна Прогресивна партія (進歩黨: Чинбо-дан), лідером якої став Чо Пон'ам (曹奉岩: 1894–1959) [Lee Beyong-cheon 2006, 22].

Чо Пон'ам був людиною складної біографії і тому доволі драматичної долі. 1919 р. він став активним учасником Руху Першого березня, з 1925 р. відзначився як один з організаторів підпільної Чосонської комуністичної партії (朝鮮共產黨: Чосон консан-дан), потім учився у Москві в Комуністичному університеті трудящих Сходу, працював в апараті Комінтерну, але був відправлений як нелегал до колоніальної Кореї, проявив себе поганим конспіратором і одразу провалився, провівши за японськими ґратами вісім років. Після звільнення Кореї входив до складу першого уряду *Техан мінгук* у статусі міністра сільського господарства й лісництва, але в 1949 р. був виключений з уряду за спробу проведення надто радикальної земельної реформи. Надалі Чо Пон'ам регулярно проходив до парламенту як позапартійний кандидат і тепер «дозрів» до ідеї створення власної партії. Програма «прогресистів» ставила за мету досягти «процвітання національного капіталу й покращення матеріального добробуту селян, робітників і діячів культури шляхом боротьби проти усіх форм диктатури» з уточненням, що неприйнятною для них є як «диктатура комуністів», так і «диктатура капіталістів і прогнилих елементів».

Нарешті, у березні 1956 р. Лі Помсок, усвідомивши провал свого проекту з відновлення партії *Техан кукмін-дан*, взявся будувати ще одну опозиційну Лі Синману партію, яку він спочатку назвав Партією демократичного правління (民治黨: Мінджон-дан), а потім спільно із соратниками – ще одним вигнанцем із *Чаю-дан* Пе Инхі (高秉幹: 1899–1966) та колишнім «позапартійним» Чан Тхексаном (張澤相: 1893–1969) – перейменував на Республіканську партію (共和黨: Конхва-дан). У своїй програмі «республіканці» закликали

вигнати із влади «проамериканських компрадорів», запровадити у країні повний спектр буржуазних свобод та створити в Кореї «самодостатню» економіку.

І тут знову вибори: тепер президентські, призначені на 15 травня 1956 р. Віддавати владу підстаркуватий (80-річний!), однак усе ще енергійний Лі Синман ніяк не хотів, а конкуренти явно наступали на п'яти. Тому й відповідь влади виявилася «адекватною»: надто популярний і тому найнебезпечніший для діючого президента Сін Ікхі 5 травня раптово помер від серцевого нападу [South Korea: a Country Study 1997, 34], а проти Чо Пон'ама влада використала перевірений кошик заходів у вигляді терору, шантажу, підкупу виборців, залякування тощо – і досягла свого. Із 9067063 виборців, що взяли участь у голосуванні (94,4% електорату), за покійного (!) Сін Ікхі віддали голоси 1856818 виборців, Чо Пон'ам здобув прихильність 2163808 громадян, а за Лі Синмана проголосували 5046437 співвітчизників, тобто 52% електорату. Як бачимо, перемога Лі Синмана була здобута у дуже важкій боротьбі – і президент вирішив остаточно забезпечити себе від конкуренції, ініціювавши судове переслідування партії *Чинбо-дан*. Адже, як показали останні президентські вибори, наявність такої лівоцентристської партії, яка претендувала на статус «третьої сили» в політичному розкладі, могла уже на найближчих парламентських перегонах істотно похитнути домінуючі позиції лісинманівських «лібералів». На боротьбу із «прогресистами» кинули спецслужби, які відпрацювали свій хліб «на всі сто». Чо Пон'аму пригадали його комуністичне минуле, і в січні 1958 р. почався погром Прогресивної партії: її керівників звинуватили у шпionажі на користь комуністичної Півночі і поголовно заарештували; а вже у липні суд відписав більшості функціонерів *Чинбо-дан* солідні терміни ув'язнення, Чо Пон'ама засудив до страти⁹ [История Кореи 2003, 381], а саму Прогресивну партію – примусово розпустив [Sohn Hak-Kyu 1989, 17].

Намагався повернутися на останніх виборах у велику політику і лідер Республіканської партії Лі Помсок. Але на виборах на посаду віце-президента його чекав явний провал (316579 голосів), що стало смертним вироком для його партії. Уже во-

сени 1956 р. на тлі масового розчарування в середовищі активістів *Конхва-дан* утворилися три фракції, котрі настільки активно гризлися між собою, що у грудні 1956 р. перша в історії Південної Кореї партія «республіканців» припинила існування.

Доки влада давила *Чінбо-дан*, у країні зародилася ще одна партія, яка також претендувала на електорат «третьої сили» і на цьому будувала райдужні плани на майбутнє. Йдеться про Партію демократичного оновлення (民主改新黨: *Мінджу хьоксін-дан*), котру в жовтні 1957 р. організували колишній «трудолик» Чан Гонсан (張郡相: 1884–?) та авторитетний у минулому функціонер Демократичної партії, керівник першого в історії *Техан мінгук* парламентського Комітету з упорядкування проекту конституції Со Сан'іль. Її лідери прагнули наслідувати політичні традиції соціал-демократів Швеції, Данії та Норвегії і закликали відповідним чином перебудувати суспільне життя Південної Кореї. Але в такому вигляді *Мінджу хьоксін-дан* не подобалася не лише владі (яка після триумфу 1954 р. взагалі не хотіла рахуватися ні з якою опозицією), а й легальній опозиції з *Мінджу-дан*, оскільки привносила розкол у протестний електорат і об'єктивно посилювала позиції лісинманівських лібералів. Ось чому розправа з Партією демократичного оновлення теж не забарилася. Її лідеру Чан Гонсану пригадали, що він у 1948 р. співпрацював із «трудоликами» Рьо Унхьона і навіть особисто брав участь в Об'єднавчій нараді представників політичних партій і громадських організацій Північної і Південної Кореї, яка відбувалася у Пхеньяні під патронатом північнокорейських «трудоликів»-комуністів. Цього виявилось достатньо, щоб у листопаді 1957 р. звинуватити Чан Гонсана у шпionажі на користь спецслужб північнокорейської Чосонської Народно-Демократичної Республіки, а його партію – заборонити. Згодом уцілілі уламки Партії демократичного оновлення злилися з Робітничо-селянською партією Чон Чінхана.

Таким чином, напередодні призначених на травень 1958 р. чергових парламентських виборів наявні політичні сили, на їхню думку, поділили майже весь південнокорейський електорат, але власне партійне життя рідко буває безконфліктним.

Внутрішні чвари, конфлікти, фракційні суперечки сварили політиків, невдоволені виходили з існуючих партій, намагалися сформувати свої – і це спричинило появу все нових і нових «міні-партій». Щоправда, на тлі проурядової Партії свободи (яку Лі Синман очолив тепер офіційно [Sohn Nak-Kyu 1989, 16]), правоопозиційної центристської Демократичної партії, правочентристської Республіканської партії Лі Помсока, «прогресивних» лівоцентристів Чо Пон'ама та правих соціалістів Робітничо-селянської партії Чон Чінхана і Партії демократичного оновлення Чан Гонсана знайти свою електоральну нішу було справою майже безперспективною, тому історія більшості таких «міні-партій» виявлялася дуже нетривалою. Однак після силового знищення партій *Чінбо-дан* і *Мінджу хьоксін-дан* та фактичного самознищення *Конхва-дан* така ніша знову оголилася, і на її захоплення одразу знайшлися партійні бажачі. Йдеться про Партію єдності (統一黨: *Тхон'іль-дан*), на чолі якої став Кім Джун'йон (金俊淵: 1895–1971). Зазначену партію в листопаді 1957 р. утворила група вигнаних із *Мінджу-дан* політиків, яких преса охрестила «мандрівними» [История 1974, 365], оскільки більшість із них уже неодноразово міняли партійні знамена і славилися крайньою «незлагідністю» характерів. Своїм виборцем *Тхон'іль-дан* намагалася зробити прихильників «мирного єднання нації» на тлі доволі розмитих політичних гасел і щедрих лівоцентристських обіцянок соціально-економічного характеру.

Саме в такій партійній конфігурації Перша республіка підійшла до своїх чергових парламентських виборів травня 1958 р.

По суті, четверті вибори до південнокорейського парламенту мало чим різнилися від попередніх: ті ж самі масові фальсифікації, владний тиск, залякування виборців, використання адмінресурсу (особливо в армії, поліції та в інших установах державної служби). Не дивно, що сталою складовою парламентської демократії в *Техан мінгук* виявилася лише тенденція до зменшення кількості виборців, які скористалися своїм правом голосу. Навіть з урахуванням звичних приписок, за офіційними даними, у травні 1958 р. з 8923905 зареєстрованих виборців на дільниці для голосування прийшли 8573292 особи (87,8% електорату).

Зате результати широко потішили президента і його кишенькову Партію свободи: за неї проголосували 3607092 виборці, що дало можливість *Чаю-дан* отримати у Великій народній палаті 126 місць із 233 (54,1% депутатського корпусу). За опозиційну *Мінджу-дан* віддали голоси 2914049 виборців, забезпечивши «демократам» тільки 79 парламентських мандатів (33,9%). Ще 27 місць у парламенті (11,6%) вибороли позапартійні, і лише один парламентарій пройшов від партії *Тхон'іль-дан* (цього успіху досяг її лідер Кім Джун'йон).

Приголомшливі результати виборів 1958 року свідчили про цілковитий крах парламентських амбіцій усіх партій «другого ешелону», тому більшість із них цілком прогнозовано припинили існування, а їхні функціонери дружно влилися у *Мінджу-дан*. І лише в середовищі найзавзятіших поборників ідеї «третьої сили» розпочалися процеси злиття партій-аутсайдерів у різні блоки та об'єднання. Фіналом процесу стало в 1958 році листопадове злиття партій *Мінджу хьоксін-дан* і *Нонон-дан* у спільну Націоналістичну партію демократичного соціалізму (民族主義民主社會黨: *Мінджокчуй мінджу сахве-дан*), програмні цілі якої цілком прогнозовано зберігали усі заявлені в минулому політичні доктрини правих соціалістів. Щоправда, не маючи парламентської трибуни для викладення своїх ідей, південнокорейські «соціалістичні націонал-демократи» зберігали мінімальний вплив на громадськість і не могли істотно впливати на політичну палітру *Техан мінтук*. Але гіршим було інше: утримавши більшість у *Темін ийвон*, лисинманівський режим остаточно втратив відчуття реальності і перестав маскувати свої недемократичні методи боротьби за владу. Посилаючись на реалії «боротьби з комуністичною загрозою», влада зробила нормою політичного буття Південної Кореї терор і замовні убивства, а у грудні 1958 р., щоб протягти через Верховну народну палату бажаний закон про заборону усіх вуличних демонстрацій, президент наказав поліції штурмом узяти парламент, викинути звідти усіх опозиційних депутатів від *Мінджу-дан* і *Тхон'іль-дан* разом з усіма «позапартійними», після чого зазначений «Закон про державну безпеку» був прийнятий одногосно! [История Кореи

1974, 368]. Перша республіка президента-диктатора Лі Синмана явно втрачала останні крихти ліберальної «чистої демократії», яку обстоювала *Мінджу-дан*. Агонією режиму стали призначені на червень 1960 р. президентські вибори.

Уже на стадії виборчої кампанії влада продемонструвала характер: президентські перегони призначили на два місяці раніше від запланованого – тобто на березень, позбавивши тим самим опозиційних кандидатів можливості проводити повнокровну тривалу агітаційну кампанію. Потім у лютому 1960 р. кандидат на крісло президента від *Мінджу-дан* Чхо Пьон'ок¹⁰ (趙炳玉: 1894–1960) раптово помер [Roehrig 2002, 140] у військовому шпиталі імені Волтера Ріда у Вашингтоні (й американські лікарі так і не змогли виявити причину такої раптової смерті). А під час самих виборів представникам опозиції відмовили у реєстрації у статусі спостерігачів і не пустили на виборчі дільниці, після чого маніпуляції з виборчими урнами, «каруселі» на виборчих дільницях і нечесний підрахунок голосів вийшли за всі межі пристойності. Результат виборів був відповідним: 85-річний Лі Синман став президентом із рейтингом у 97% голосів (за нього, за офіційними даними, віддали голоси 9633376 виборців із 10862272), і навіть на посаду віце-президента пройшов близький соратник і однодумець Лі Синмана голова партії *Чаю-дан* Лі Гібун. Влада явно «зарвалася», і масові народні бунти квітня 1960 р. поставили хрест на режимі Першої республіки. Після заворушень, які охопили усі найбільші міста країни, після сутичок із поліцією, в яких загинули 142 [South Korea: a Country Study 1997, 34] і були поранені 6259 осіб [История Кореи 1974, 369], армія відмовилася виконувати злочинні накази Лі Синмана, а нарекрутований із його вчорашніх прихильників парламент дружно проголосував за відставку президента та оголосив березневі вибори недійсними. 85-річний Лі Синман за перевіченим маршрутом втік до США (доживати вік на Гаваях [South Korea: a Country Study 1997, 37]), після чого голова перехідного уряду (він же міністр закордонних справ) Хо Чон (許政: 1896–1988) [Nahm 2007, 287] провів у червні 1960 р. через *Темін ийвон* поправки до Конституції, за якими парламент ставав

двопалатним, а в країні запроваджувалася парламентська республіка з підзвітним перед парламентом урядом, який мала формувати партія-переможець на парламентських виборах. Знову до парламенту повертали і вибори президента, який ставав відтоді церемоніальною державною фігурою.

У *Техан мінгук* настав «золотий вік» партійної демократії, в умовах якого спектр дозволених до легальності партій знову істотно розширився, досягнувши майже сорока позицій [История Кореи 1974, 395]. У першу чергу це стосувалося партій «лівого» спектра, яким репресії минулого режиму просто не давали шансів увійти в політику. Тепер ситуація змінилася, і на електоральному полі знову проявилися партії соціал-демократичної спрямованості, які пропонували зберегти «позитивні аспекти сучасного капіталізму», але привнести в соціум кращі здобутки «реального соціалізму» (елементи планового регулювання економіки, ліквідацію безробіття, державні гарантії соціального захисту тощо). Методом побудови такого «райського буття» у *Техан мінгук* «ліві» пропонували боротьбу з монополіями та вільну конкуренцію в усіх сферах життя. У зовнішній політиці зазначені сили виступали за встановлення офіційних міждержавних відносин із північнокорейською ЧНДР та мирне об'єднання країни через розширення міжкорейського співробітництва в усіх галузях діяльності. Уже в червні 1960 р. з цими програмними установками на електоральне поле Південної Кореї знову вийшли соціалісти, відбудувавши свою партію під оновленою назвою – Соціалістична партія Корейської держави (韓國社會黨: *Хангук сахве-дан*). Її керівником став відомий своїми організаційними здібностями енергійний Чон Чінхан. У червні до *Хангук сахве-дан* додалася Соціалістична народна партія (社會人民黨: *Сахве мінджун-дан*), в листопаді – Соціалістична масова партія (社會大衆黨: *Сахве теджун-дан*), а у січні наступного 1961 р. когорту соціалістичних партій поповнила ще одна – Партія соціалістичного єднання (社會統一黨: *Сахве тхон'іль-дан*) [Курбанов 2002, 477].

Партійний табір центристів після тривалої заборони (що тривала з вересня 1949 р.) поповнила відновлена Партія не-

залежності Корейської держави (韓國獨立黨: *Хангук тонніп-тан*).

Саме в такій атмосфері розквіту буржуазних свобод у липні 1960 р. у *Техан мінгук* відбулися п'яті вибори до південнокорейського парламенту, який вперше формувався на двопалатній основі і з цього приводу знову змінив офіційну назву з *Темін ийвон* (Верховна народна палата) на *Кукхве* (Національна Асамблея або Державні Збори). На цих виборах, у яких взяли участь трохи більше 84% із 11593432 тих, хто володіють правом голосу, народ *Техан мінгук* вперше у режимі воістину вільного волевиявлення обрав 233 депутатів у нижню і 58 – у верхню палату *Кукхве*, розподіливши голоси так, як і передбачували соціологи. Найбільше депутатських мандатів здобула *Мінджун-дан* – партія-переможець Квітневої революції 1960 року: 175 місць у нижній і 31 місце у верхній палаті [South Korea: a Country Study 1997, 37]. Лише два місця у нижній палаті отримала партія минулої влади *Чаю-дан*. Щоправда, Партія свободи виборола 4 мандати у верхній палаті, де істотно обійшла Соціалістичну масову партію (1 мандат). Зате в нижній палаті *Сахве теджун-дан* здобула чотири мандати, до коаліційного союзу з якими явно тяжів одинокий депутат від *Хангук сахве-дан*. Природним союзником «демократів» виглядав один депутат, обраний від Партії єдності. Ще 50 місць у нижній і 20 у верхній палаті отримали позапартійні і позафракційні висуванці.

У серпні 1960 р. новообрана *Кукхве* відкрила роботу з виборів церемоніальної фігури президента (ним став висуванець «демократів» Юн Посон¹¹ (尹潽善: 1897–1990), обраний 208 голосами депутатів – 82,2%), після чого затвердила новий склад уряду *Техан мінгук* на чолі із прем'єром-«демократом» Чан Мьоном¹² (張勉: 1899–1966) [Han Sung-ju 1974, 2], до якого відтоді перейшла реальна верховна влада в країні. В історії *Техан мінгук* почалася епоха Другої республіки (第二共和國: *Че'ї конхвагук*), проголошеної в парламенті 1 жовтня 1960 р.

Громадськість Південної Кореї поклала на нову «демократичну» владу великі сподівання, але «дива» не сталося: соціально-економічні проблеми по-старому грузли у нескінченних дебатах, кількість

офіційно зареєстрованих безробітних сягнула 37,2% працеспроможного населення [Kim Sunghoon 2005, 4], «демократичні» володарі не гірше від попередників опускалися в тенета корупції, виборчих маніпуляцій і хабарництва, демонстрації невдоволених знову розганяла поліція, а політики, відчувши хиткість нового режиму, розпочали нову хвилю боротьби за «протестний електорат», що спричинило чергові партійні пертурбації. Спочатку після провальних для Націоналістичної партії демократичного соціалізму липневих виборів 1960 року, на яких зазначена партія не змогла провести до *Кукхве* жодного кандидата, знову реанімувалася Партія демократичного оновлення (*Мінджусьоксін-дан*), фракція якої з галасом вийшла зі складу *Мінджокчуй мінджусакхе-дан*. Відповідно партійну суверенність поновила покинута «демократами-оновленцями» Робітничо-селянська партія (*Нонон-дан*). Однак найбільшого галасу наробив розкол у правлячій *Мінджусьоксін-дан*, із якої у листопаді 1960 р. вийшла очолена колишнім міністром фінансів першого республіканського уряду Кім Дойоном група «ветеранів». На терміново скликаному з'їзді вони оголосили про створення ще одної «опозиційної до *Мінджусьоксін-дан*» Нової народної партії (新 民黨: *Сінмін-дан*) [South Korea: a Country Study 1997, 37], в межах якої на початок 1961 р. згуртувалися 62 депутати нижньої та 17 депутатів верхньої палати *Кукхве*, котрі покинули правлячу Демократичну партію. Відтоді президент країни Юн Посон представляв у владі Нову народну партію, а прем'єр-міністр Чан Мьон – Демократичну, що також не сприяло порядку у країні.

Друга республіка явно поринала у тотальну кризу, а її лідери не знайшли нічого кращого, як знову звернутися до зовнішньої підтримки з боку США, уклавши в лютому 1961 р. нову масштабну Корейсько-американську економічну й технічну угоду. Її умови надавали послу США в Кореї настільки широкі можливості для втручання у діяльність теханського уряду, що патріоти слушно почали порівнювати зазначену угоду із сумнозвісним японо-корейським Договором Ільса (*Ільса чояк – 乙巳條約*) від 17 листопада 1905 р., яким Японія встановила протекторат над Кореєю і почала в такий спосіб процес її поступової колонізації. Не дивно,

що проти підписаного «демократичним» урядом документа висловилися усі інші партії країни [История Кореи 1974, 381]. Нарешті, останньою фундаментальною помилкою керівництва Другої республіки стало рішення про скорочення армії, з якої уряд запланував одним махом звільнити 2213 офіцерів [История Кореи 1974, 382]. Відповіддю став військовий переворот, який генерали південнокорейської армії блискавично здійснили в ніч з 15-го на 16 травня 1961 р. Прогинули Другу республіку ніхто не захотів захищати, її президент (Юн Посон) і прем'єр (Чан Мьон) мирно віддали владу мілітарній Верховній раді державної перебудови (國家再建最高會議: *Кукка четон чхвего хвейй*) [Nahm 2007, 289] на чолі з генералом Пак Чонхі¹³ (朴正熙: 1917–1979). Парламент, уряд та усі політичні партії у країні були заборонені, а 4374 колишнім політикам «першого ешелону» «військові революціонери» заборонили займатися будь-якою політичною діяльністю.

Техан мінгук увійшла у тривалу епоху диктаторського правління військових...

Підсумовуючи стислий аналіз партійного життя Республіки Корея в часи Першої та Другої республік, варто зазначити, що бурхливе партійне будівництво стало в ці роки неодмінною складовою політичного визрівання корейського суспільства у незвичних для нього республіканських умовах. На першому етапі, який обмежується 1948–1954 роками, процеси активного партійного будівництва спричинили, з одного боку, появу великої кількості різних за політичними орієнтирами партій, які формально охопили майже весь спектр південнокорейського електорату. Проте авторитет партій у суспільстві був невеликим, що чудово засвідчували результати виборчих перегонів. У перших двох складах південнокорейського парламенту депутати, обрані від партійних структур, становили стабільну меншість, а отже, не могли істотно впливати на державну політику, що чудово розуміли виборці і тому відповідно голосували. Так, до першого складу *Кукхве* (1948–1950) змогла провести своїх висуванців лише одна Демократична партія Корейської держави (*Хангук мінджусьоксін-дан*), здобувши 12,7% голосів у парламенті. У 1950 р. до *Темін ийвон* пройшли депутати уже від трьох партій (Демократична націо-

нальна партія (*Мінджу кукмін-дан*), Теханська національна партія (*Техан кукмін-дан*) і Соціалістична партія (*Сахве-дан*), але усі вони разом склали тільки 24,1% депутатів, що також робило партійний вплив на державне життя несуттєвим.

Другий етап партійної історії *Техан мінгук* доби перших республік припадає на 1954–1960 рр., коли політичні партії Південної Кореї захопили домінуючі позиції у парламенті (65,1% депутатського корпусу). Проте із трьох партій (Партія свободи (*Чаю-дан*); Демократична національна партія (*Мінджу кукмін-дан*) і Теханська національна партія (*Техан кукмін-дан*)), які провели на виборах 1954 р. своїх депутатів до Верховної народної палати, домінуючі позиції у *Темін ийвон* зайняла пропрезидентська *Чаю-дан* (56,2% депутатів), що залишило основні важелі управління країною в руках президентської владної вертикалі при збереженні політичної другорядності і самого парламенту, і представлених у ньому партій.

Третій етап партійного будівництва у Південній Кореї припадає на роки Другої республіки і датується 1960–1961 рр. В умовах, коли внаслідок Квітневої революції 1960 р. диктаторський режим президента Лі Синмана був повалений, *Техан мінгук* була реорганізована у парламентську республіку. Відтоді саме парламент, а точніше, домінуючі в ньому партії визначали політику держави, що спричинило настільки бурхливе кількісне та політико-спектральне зростання партій, що зазначений період південнокорейської історії можна по праву назвати «золотим віком партійної демократії». Саме тоді остаточно структурувалися електоральні пріоритети більшості південнокорейських партій, у

межах яких абсолютна заборона була збережена лише стосовно ліворадикальних організацій прокомуністичної орієнтації. Решту виборців партійно охоплювали права Партія свободи (*Чаю-дан*), правочентристська Нова народна партія (*Сінмін-дан*), центристська Демократична партія (*Мінджу-дан*), націонал-патріотична Партія незалежності Корейської держави (*Хангук тонніп-тан*), лівоцентристська Партія єдності (*Тхон'іль-дан*), а також ціла група зорієнтованих на «лівий» електорат правосоціалістичних партій (Партія демократичного оновлення (*Мінджу хьоксін-дан*), Робітничо-селянська партія (*Нонон-дан*), Соціалістична партія Корейської держави (*Хангук сахве-дан*), Соціалістична народна партія (*Сахве мінджун-дан*), Соціалістична масова партія (*Сахве теджун-дан*) та Партія соціалістичного єднання (*Сахве тхон'іль-дан*)). Проте епоха «чистої партійної демократії» спричинила посилення політичної нестабільності, що істотно ускладнило соціально-економічну ситуацію у країні. Виходом із соціально-політичної анархії Другої республіки став травневий військовий переворот 1961 р., за результатами якого усі політичні партії в Південній Кореї були тимчасово розпущені. Перманентна соціально-економічна, ідеологічна і політична криза, в яку завели *Техан мінгук* республіканські політики «першої хвилі», посіяла в нації масове розчарування у цінностях «чистої демократії», і суттєву частку провини за це несуть на собі саме партійні лідери тогочасної Південної Кореї. Ось чому показове обмеження політико-партійної діяльності, яке на перших порах свого управління запровадили в *Техан мінгук* військові, зустріло схвальну реакцію в суспільстві.

¹ Відомий також під літературним псевдонімом *Унам* (雲南).

² Відомий також під іменами Кім Чхангам (金昌巖), Кім Чхансу (金昌洙) або під літературним псевдонімом *Пекбам* (白凡).

³ Навіщо Ан Духі застрелив популярного опозиційного політика, суд з'ясувати не спромігся, тому, не довго вагаючись, просто засадив убивцю-офіцера за ґрати. Але мало хто сумнівався в тому, що за цим убивством стояв Лі Синман і його покровителі-американці. Адже Кім Гу до останніх днів життя постійно вимагав виводу з півострова усіх іноземних (тобто американських) військ. Та й персональна доля Ан Духі є дуже симптоматичною: уже під час Корейської війни 1950–1953 рр. його не лише звільнили з-під варти, а й повернули на службу до Збройних сил Республіки Корея, де убивця Кім Гу зробив у подальшому непогану військову кар'єру, дослужившись до рангу полковника [История Кореи 1974, 462]. Щоправда, 1996 р. його теж застрелили невідомі, яких

так і не виявило слідство. Ходили чутки, що це було помстою нащадків Кім Ёу, проте юридична причетність зазначеної родини Кімів до цього злочину не доведена...

⁴ Відомий також під літературним псевдонімом *Мон'ян* (夢陽).

⁵ Рьо Унхьона застрелив 19-річний (1929 року нар.) «націоналістично налаштований» емігрант із півночі Хан Чхігин (韓智根 або 李弼炯).

⁶ Можливий інший варіант перекладу – Державні Збори.

⁷ Її очолював колишній керівник націоналістичної антияпонської Армії визволення Лі Чхончхон (池青天: 1888–1957).

⁸ Її керівником був родовитий аристократ Лі Помсок (李範奭: 1900–1972), добре відомий своєю категоричною «антияпонськістю».

⁹ Лі Синман виконав свою обіцянку і таки провів у червні 1954 р. в південнокорейському місті Чінхе установчий з'їзд зазначеної регіональної організації, до якої, окрім Південної Кореї, увійшли Китайська Республіка (Тайвань), Держава В'єтнам (Південний В'єтнам), Республіка Філіппіни і Королівство Таїланд [История Кореи 1974, 357].

¹⁰ 國民会.

¹¹ 早稻田大学.

¹² За вироком суду Чо Пон'ам був страчений у 1959 р. [Nahm 2007, 284].

¹³ Відомий також під літературним псевдонімом *Юсок* (維石).

¹⁴ Відомий також під літературним псевдонімом *Хеві* (海葦).

¹⁵ Чан Мьон був завжди законослухняним громадянином, тому в такий буремний час усіх влаштовував. Будучи переконаним католиком, у юні роки він під англломовним ім'ям Джон Мюнчан успішно закінчив римо-католицький Манхеттен-коледж вільних мистецтв у Нью-Йорку, при японцях сумлінно служив у місцевому колоніальному апараті, змінивши англломовне ім'я на японське Тамаока Цутому (玉岡勉), а в роки президентства Лі Синмана встиг побувати послом Кореї у США, прем'єр-міністром і навіть віце-президентом.

¹⁶ Літературний псевдонім – *Чунсу* (中樹).

ЛІТЕРАТУРА

История Кореи (Новое прочтение) / Под ред. А.В. Токунова. Москва, 2003.

История Кореи (с древнейших времен до наших дней): В 2 т. Т. II / Ред. В.Д. Тихомиров (480 с.). Москва, 1974.

Курбанов С.О. Курс лекций по истории Кореи: с древности до конца XX в. Санкт-Петербург, 2002.

Developmental Dictatorship and the Park Chung-hee era. The Shaping of Modernity in the Republic of Korea / Edited by Lee Beyong-cheon. Translated by Kim Eungsoo and Cho Jaehyun. Paramus (NJ), 2006.

Han Sŭng-ju. The failure of democracy in South Korea. London; Berkeley; Los Angeles (California), 1974.

Kim Sunghoon. Internal labor markets and employment transitions in South Korea. Lanham (Maryland), 2005.

Korea: A Historical and Cultural Dictionary, by Keith Pratt and Richard Rutt, with additional material by James Hoare. **Durham East Asia Series.** Richmond, 1999.

Nahm Andrew C. Introduction to Korean History and Culture. Elizabeth (NJ); Seoul, 2007.

Roehrig Terence. The prosecution of former military leaders in newly democratic nations: the cases of Argentina, Greece, and South Korea. Jefferson (North Carolina), 2002.

Sohn Hak-Kyu. Authoritarianism and Opposition in South Korea. London, 1989.

South Korea: a Country Study / Edited by Adrea Matles Savada and William Shaw. Washington (DC), 1997.